

สมุดบัญชีแยกประเภท

สมุดบัญชีแยกประเภท(Ledger)เป็นสมุดบัญชีชั้นปลายซึ่งจะบันทึกต่อจากสมุดบัญชีขั้นต้น จะช่วยในการจัดประเภทของบัญชีให้เป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกในการนำข้อมูลไปใช้ในการสรุปผลการดำเนินงาน และฐานะทางการเงินของกิจการในงวดบัญชีหนึ่ง ๆ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ

1. สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป(General Ledger) เป็นสมุดบัญชีแยกประเภทเล่มหลักของกิจการที่ต้องจัดทำต่อจากสมุดบัญชีขั้นต้น ประกอบด้วย

- 1.1 บัญชีประเภทสินทรัพย์ เช่น บัญชีเงินสด บัญชีลูกหนี้ บัญชีอุปกรณ์
- 1.2 บัญชีประเภทหนี้สิน เช่น บัญชีเจ้าหนี้ บัญชีเงินกู้ธนาคาร
- 1.3 บัญชีประเภทส่วนของเจ้าของ เช่น บัญชีทุน บัญชีถอนใช้ส่วนตัว
- 1.4 บัญชีประเภทรายได้ เช่นบัญชีรายได้ค่านายหน้า บัญชีรายได้ค่าว่าความ
- 1.5 บัญชีแยกประเภทค่าใช้จ่าย เช่น บัญชีเงินเดือน บัญชีค่าเช่า

แบบฟอร์มสมุดรายวันทั่วไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1. แบบฟอร์มแบบมาตรฐาน(Standard form) มีดังนี้

วัน เดือน ปี	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		วัน เดือน ปี	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
			บาท	สต				บาท	สต
(1)	(2)	(3)	(4)		(1)	(2)	(3)	(4)	

บัญชีตามแบบมาตรฐานจะแบ่งเป็น 2 ด้านแต่ละด้านแบ่งเป็น 4 ช่องตามหมายเลขที่แสดงไว้คือ

1. ช่องที่ใส่ วัน เดือน ปี ที่บันทึกรายการค้า
2. ช่องรายการใส่ชื่อบัญชีที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบัญชี
3. ช่องหน้าบัญชี เป็นการอ้างอิงที่มาของข้อมูลที่น่ามาบันทึกในบัญชีว่าข้อมูลนี้ได้มาจากสมุดเล่มใด หน้าเท่าใด
4. ช่องจำนวนเงิน ใส่จำนวนเงินเดบิตและเครดิต

2.บัญชีแบบแสดงยอดคงเหลือ (balance account form) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บัญชีแบบ 3 ช่อง (three – column account form) เป็นบัญชีแยกประเภทที่มีลักษณะเป็น 3 ช่อง โดยแบ่งออกเป็นช่องเดบิต ช่องเครดิต และช่องยอดคงเหลือ นอกจากนี้ยังมีช่อง ต่าง ๆ ได้แก่ ช่องวันที่ รายการ หน้าบัญชี เพื่อใช้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีแยกประเภทนั้น ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น บัญชีแยกประเภทแบบแสดง

ยอดคงเหลือนี้เหมาะสำหรับกิจการ ขนาดใหญ่ มีจำนวนรายการค้ามาก ซึ่งต้องการทราบยอดคงเหลือของแต่ละบัญชีแยกประเภททุกวัน รูปแบบของบัญชีแบบแสดงยอดคงเหลือเป็นดังนี้

ชื่อบัญชี				เลขที่	
วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	เครดิต	คงเหลือ

สมุดบัญชีแยกประเภทแบบแสดงยอดคงเหลือจะเพิ่มช่องยอดคงเหลือ เพื่อแสดงยอดคงเหลือของบัญชีแยกประเภทนั้น ๆ ในแต่ละวัน

สำหรับการบันทึกรายการในสมุดบัญชีแยกประเภททั้งสองรูปแบบได้แก่ บัญชีแบบมาตรฐานแต่ก่อนเคยได้รับความนิยมใช้กันในธุรกิจ แต่ปัจจุบันส่วนมากนิยมใช้บัญชีแบบแสดงยอดคงเหลือ เนื่องจากสามารถทราบยอดคงเหลืออยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดความรวดเร็วในการจัดทำงบการเงิน แต่การศึกษาในที่นี้จะศึกษาเฉพาะบัญชีแบบมาตรฐานเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

2. สมุดบัญชีแยกประเภทย่อย

สมุดบัญชีแยกประเภทย่อย (Subsidiary Ledger) เป็นสมุดบัญชีที่จัดทำขึ้นเพื่อให้รายละเอียดของข้อมูลทางการเงินมากขึ้น ประกอบด้วย

1. สมุดบัญชีแยกประเภทย่อยลูกหนี้ เป็นการบอกถึงรายละเอียดของบัญชีแยกประเภททั่วไปของลูกหนี้ เช่น ลูกหนี้-นายเจต ลูกหนี้-นายแก่น เป็นต้น
2. สมุดบัญชีแยกประเภทย่อยเจ้าหนี้ เป็นการบอกถึงรายละเอียดของบัญชีแยกประเภททั่วไปของเจ้าหนี้ เช่น เจ้าหนี้-ร้าน ก เจ้าหนี้-ร้าน ข เป็นต้น

การผ่านรายการบัญชี

การผ่านรายการบัญชี(Posting) เป็นการนำเอารายการที่บันทึกในสมุดรายวันทั่วไปไปบันทึกยังสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป เพื่อเป็นการจัดประเภทของบัญชีให้เป็นหมวดหมู่ และสามารถสรุปผลการดำเนินงานและฐานะการเงินได้

ตัวอย่างที่ 1 กรณีเป็นรายการเปิดบัญชีโดยนำสินทรัพย์ 1 รายการมาลงทุน

นางสาวอมอร เปิดกิจการร้านเสริมสวยเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 25x1 โดยนำเงินสดมาลงทุน 50,000 บาท ซึ่งบันทึกสมุดรายวันทั่วไปและผ่านรายการไปยังบัญชีแยกประเภท ดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป หน้า 1

วันที่		รายการ	เลขที่บัญชี	เดบิต		เครดิต	
พ.ศ.							
25x1	1	เงินสด	11	50,000	-		
		ทุน-นางสาวเอมอร	31			50,000	-
		นางสาวเอมอรนำเงินสดมาลงทุน					

บัญชี เงินสด เลขที่ 11

วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต
25x1	พ.ศ. 1	ทุน-น.ส.เอมอร	รว.1	50,000			

สมุดรายวันทั่วไป หน้า 1

วันที่		รายการ	เลขที่บัญชี	เดบิต		เครดิต	
พ.ศ.							
25x1	1	เงินสด	11	50,000	-		
		ทุน-น.ส.เอมอร	31			50,000	-
		นางสาวเอมอรนำเงินสดมาลงทุน					

บัญชี ทุน-น.ส.เอมอร เลขที่ 31

วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต
				25x1	พ.ศ. 1	เงินสด	รว.1
							50,000

จากตัวอย่างที่พิจารณาที่สมุดรายวันทั่วไป มีบัญชีแยกประเภทที่เกี่ยวข้อง 2 บัญชี คือบัญชีเงินสด และบัญชีทุน-น.ส.เอมอร ซึ่งเดบิตบัญชีเงินสด หมายความว่าลงรายการในบัญชีแยกประเภท บัญชีเงินสด ด้านเดบิต และเครดิต บัญชีทุน-น.ส.เอมอร หมายความว่าลงรายการในบัญชีแยกประเภท บัญชีทุน-น.ส.เอมอร ด้านเครดิต และในช่องรายการจะเขียนชื่อบัญชีคู่ที่เกี่ยวข้องหรืออ้างบัญชีตรงข้ามเพื่อให้ทราบว่ามาจากไหน เช่นกรณีนี้ในช่องรายการของบัญชีเงินสด อ้างบัญชี “ทุน-น.ส.เอมอร” ทำให้ทราบว่าเงินสดเพิ่ม(เพราะบันทึกด้านเดบิต)เนื่องจากน.ส.เอมอรนำเงินสดมาลงทุน และในช่องรายการของบัญชีทุน อ้าง

บัญชี “ เงินสด” ทำให้ทราบว่าทุนเพิ่ม(เพราะบันทึกด้านเครดิต)เนื่องจากมีเงินสดมาลงทุน ส่วนหน้าบัญชี ในบัญชีแยกประเภทจะอ้างถึงหน้าสมุดรายวันทั่วไปที่นำมาผ่านรายการเช่น รว. 1 หมายถึงผ่านรายการมาจากรายวันทั่วไปหน้า 1 เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 2 กรณีเป็นรายการเปิดบัญชีโดยนำสินทรัพย์มากกว่า 1 รายการมาลงทุน

นางสาว เพ็ญฟ้า เปิดกิจการร้านซักอบรีดเมื่อ 1 มิถุนายน 25x1 โดยนำเงินสด 50,000 บาท อาคาร 1 คูหา ราคา 150,000 บาท และอุปกรณ์ ซักอบรีด 10,000 บาท มาลงทุนบันทึกในสมุดรายวันทั่วไปดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป				หน้า 1			
พ.ศ.		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	บาท	สต.
25x1	1	บัญชีเงินสด	11	50,000	-		
มิ.ย.		บัญชีอาคาร	16	150,000	-		
		บัญชีอุปกรณ์เสริมสวย	17	10,000			
		บัญชีทุน-นางสาวเพ็ญฟ้า	31			210,000	-
		นางสาวเพ็ญฟ้านำสินทรัพย์ต่าง ๆ มาลงทุน					

สามารถผ่านรายการไปบัญชีแยกประเภทดังนี้

บัญชีเงินสด				เลขที่ 11			
วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต
25x1	ทุน-น.ส.เพ็ญฟ้า	รว.1	50,000	-			
มิ.ย.					1		

บัญชีอาคาร				เลขที่ 16			
วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต
25x1	ทุน-น.ส.เพ็ญฟ้า	รว.1	150,000	-			
มิ.ย.					1		

บัญชีอุปกรณ์เสริมสวย

เลขที่ 17

วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต
25x1 มิ.ย.	1	ทุน-น.ส.เฟื่องฟ้า	รว.1 10,000	-			

บัญชี ทุนน.ส.เฟื่องฟ้า

เลขที่ 31

วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
				25x1 มิ.ย.	1	เงินสด	รว.1 50,000	-
						อาคาร	รว.1 150,000	-
						อุปกรณ์เสริมสวย	รว.1 10,000	-

ตัวอย่างที่ 3 กรณีเป็นรายการเปิดบัญชีที่นำสินทรัพย์และหนี้สินมาลงทุน

นายพรชัยเปิดอยู่ซ่อมรถยนต์เมื่อวันที่ 1 เมษายน 25x1 โดยนำเงินสด 100,000 บาท ที่ดิน 200,000 บาทและเงินกู้ธนาคารกรุงไทย 80,000 บาทมาลงทุนบันทึกในสมุดรายวันทั่วไปดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

หน้า 1

พ.ศ.		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	บาท	สต.
25x1							
เม.ย.	1	บัญชีเงินสด	11	100,000	-		
		บัญชีที่ดิน	15	200,000	-		
		บัญชีเงินกู้ธนาคารกรุงไทย	22			80,000	-
		บัญชีทุน-นายพรชัย	31			220,000	-
		นายพรชัยนำสินทรัพย์และหนี้สินมาลงทุน					

สามารถผ่านรายการไปบัญชีแยกประเภทดังนี้

บัญชีเงินสด

เลขที่ 11

วันที่		รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		วันที่		รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
25x1	เม.ย.	1	บัญชีต่างๆ	รว.1	100,000	-					

บัญชีที่ดิน

เลขที่ 15

วันที่		รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		วันที่		รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
25x1	เม.ย.	1	บัญชีต่างๆ	รว.1	200,000	-					

บัญชีเงินกู้ธนาคารกรุงไทย

เลขที่ 22

วันที่		รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		วันที่		รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
						25x1	เม.ย.	1	บัญชีต่างๆ	รว. 1	80,000 -

บัญชีทุน-นายพรชัย

เลขที่ 31

วันที่		รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		วันที่		รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
						25x1	เม.ย.	1	บัญชีต่างๆ	รว.1	220,000 -

*จะเห็นหลักการผ่านรายการจะเหมือนกับตัวอย่างที่ 1 และ 2 คือในที่นี้จะมีบัญชีแยกประเภททั้งหมด 4 บัญชี ได้แก่ บัญชีเงินสด บัญชีที่ดิน บัญชีเงินกู้ธนาคารกรุงไทย และบัญชีทุน-นายพรชัยจะต่างกันที่ในช่องรายการในบัญชีแยกประเภทต่างๆปกติจะอ้างบัญชีตรงข้ามคือถ้าแยกประเภทบัญชีที่เป็นเดบิตจะอ้าง

บัญชีที่เป็นเครดิตแต่ถ้าแยกประเภทบัญชีที่เป็นเครดิตจะอ้างบัญชีที่เป็น เดบิต ดังตัวอย่างที่ 1 และ 2 แต่ ตัวอย่างที่ 3 นี้จะอ้างบัญชีว่าบัญชีต่างๆ เพราะไม่สามารถบอกจำนวนของบัญชีแต่ละประเภทได้ เช่นบัญชี เงินสด จำนวน 100,000 บาท ไม่สามารถทราบได้ว่ามาจากการกู้จากธนาคารกรุงไทย และเป็นของทุน-นาย พรชัยอย่างละเท่าใดจึงใช้บัญชีต่างๆ แทน

ตัวอย่างที่ 4 กรณีเป็นรายการเปิดบัญชีที่เริ่มรอบระยะบัญชีใหม่

นายขจรเปิดบริการเป็นคู่ซ่อมรถมาตั้งแต่ปี 25x1 เมื่อวันที่ 1 มกราคม 25x2 ซึ่งถือเป็นวันเริ่มงวดใหม่โดย มีสินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของคงเหลือดังนี้

เงินสด	50,000	บาท
ลูกหนี้	10,000	บาท
วัสดุในการซ่อมรถ	5,000	บาท
อุปกรณ์ในการซ่อมรถ	35,000	บาท
เจ้าหนี้	40,000	บาท
ทุน-นายขจร	60,000	บาท

สามารถบันทึกในสมุดรายวันทั่วไปดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

หน้า 1

พ.ศ.		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
เดือน	วันที่			บาท	สต.	บาท	สต.
25x2							
ม.ค.	1	บัญชีเงินสด	11	50,000	-		
		บัญชีลูกหนี้	12	10,000	-		
		บัญชีวัสดุในการซ่อมรถ	13	5,000	-		
		บัญชีอุปกรณ์ในการซ่อมรถ	14	35,000	-		
		บัญชีเจ้าหนี้	21			40,000	-
		บัญชีทุน-นายขจร	31			60,000	-
		นายขจรนำยอดคงเหลือสินทรัพย์ และหนี้สินมาลงทุน					

บัญชีเงินสด

เลขที่ 11

วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต
25x2 ม.ค.	1	ยอดยกมา	50,000	-			

บัญชีลูกหนี้

เลขที่ 12

วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต
25x2 ม.ค.	1	ยอดยกมา	10,000	-			

บัญชีวัสดุในการซ่อมรถ

เลขที่ 13

วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต
25x2 ม.ค.	1	ยอดยกมา	5,000	-			

บัญชีอุปกรณ์ในการซ่อมรถ

เลขที่ 14

วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต
25x2 ม.ค.	1	ยอดยกมา	35,000	-			

บัญชีเจ้าหนี้

เลขที่ 21

วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต
				25x2 ม.ค. 1	ยอดยกมา		40,000

บัญชีทุน-นายขจร

เลขที่ 31

วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต
				25x2 ม.ค. 1	ยอดยกมา		60,000

*จะเห็นได้ว่าการผ่านรายการกรณีนี้จะต่างจากกรณีการลงทุนเริ่มแรกโดยบัญชีแยกประเภทในช่องรายการจะอ้างบัญชีว่า ยอดยกมา เพราะเป็นฐานะการเงินคงเหลือ(ยอดยกไป)ของงวดก่อนก็จะเป็นยอดยกมาในงวดปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ 5 นางสาวมณียา ได้เปิดกิจการซักรีด “มณียาซักรีด” เมื่อวันที่ 1 มกราคม 25x2 โดยนำสินทรัพย์ต่าง ๆ มาลงทุนดังนี้ คือ เงินสด 100,000 บาท อาคาร 2 ชั้น 1 คูหา 350,000 บาท และในระหว่างเดือน มีรายการค้าดังนี้

25x2

- มกราคม 2 จ่ายค่าเบียดประกันภัย 500 บาท
- 4 ซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ในการซักรีด จากบริษัท เมอร์เบอร์เป็นเงิน 49,000 บาท จ่ายเงินสดทันที 19,000 บาท ที่เหลือจ่ายชำระภายในวันที่ 2 เดือนถัดไป
- 5 ซื้อวัสดุใช้ในการซักรีดเป็นเงินสด 2,500 บาท
- 15 ได้รับรายได้ค่าซักรีดเป็นเงินสด 5,500 บาท
- 16 ซื้อรถจักรยานยนต์ใช้ในการส่งของ 1 คันเป็นเงินสด 21,000 บาท
- 17 นางสาวมณียาถอนเงินสดไปใช้ส่วนตัว 5,000 บาท
- 21 รับรายได้ค่าซักรีด 9,500 บาท
- 23 ส่งบิลเก็บเงินให้ลูกค้า นายจันทร์สอน ค่าซักรีด 1,500 บาท ลูกค้ายังไม่ชำระ
- 29 จ่ายเงินเดือนพนักงาน 2 คน ๆ ละ 4,500 บาท
- 30 รับชำระหนี้จากลูกค้า(จันทร์สอน) 1,000 บาท
- 31 จ่ายค่าไฟฟ้า ประปา และค่าโทรศัพท์ 5,500 บาท

บัญชี ค่าเบี้ยประกันภัย

เลขที่ 51

วันที่		รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		วันที่		รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
25x2 ม.ค.	2	เงินสด	ร.ว.1	500	-						

บัญชี เจ้าหนี้-บ.เบอร์เมอร์

เลขที่ 21

วันที่		รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		วันที่		รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
						25x2 ม.ค.	4	เครื่องมือเครื่องใช้	ร.ว.1	30,000	-

บัญชี วัสดุในการชักกรัด

เลขที่ 13

วันที่		รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		วันที่		รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
25x2 ม.ค.	5	เงินสด	ร.ว.1	2,500	-						

บัญชี รายได้ค่าชักกรัด

เลขที่ 41

วันที่		รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		วันที่		รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
						25x2 ม.ค.	15	เงินสด	ร.ว.1	5,500	
							21	เงินสด	ร.ว.2	9,500	
							23	ลูกหนี้-จันทร์สอน	ร.ว.2	1,500	

บัญชี เครื่องมือเครื่องใช้

เลขที่ 13

วันที่		รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต		วันที่		รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต	
25x2 ม.ค.	4	เงินสด	ร.ว.1	19,000	-						
		เจ้าหนี้-บ.เบอร์เมอร์	ร.ว.1	30,000							

บัญชีรถจักรยานยนต์

เลขที่ 14

วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต
25x2 ม.ค. 16	เงินสด	รว.1	21,000 -				

บัญชี ถอนใช้ส่วนตัว

เลขที่ 32

วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต
25x ม.ค. 17	เงินสด	รว..1	5,000 -				

บัญชี ลูกหนี้-จันทรสอน

เลขที่ 12

วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต
25x2 ม.ค. 23	รายได้ค่าซักรีด	รว..2	1,500 -				

บัญชี เงินเดือนพนักงาน

เลขที่ 52

วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต
25x2 ม.ค. 30	เงินสด	รว..2	9,000 -				

บัญชีค่าไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์

เลขที่ 53

วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต
25x2 ม.ค. 31	เงินสด	รว.2	5,500 -				